OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATI FAOLIYATINING MUAMMOLI JIHATLARI

Murtozayeva Xusnora Erkin qizi
O`zDJTU, Registrator ofisi hisobchi menedjeri

Qabul qilindi: 08.01.2026
Ko'rib chiqildi: 09.01.2026
Tasdiqlandi: 10.01.2026

Kalit so'zlar:
ichki audit, oliy ta'lim muassasasi, moliyaviy nazorat, ichki nazorat tizimi, risklarni boshqarish, audit samaradorligi.

Annotatsiya. Ushbu tezisda oliy ta'lim muassasalarida ichki audit xizmatining nazariy asoslari, uning boshqaruv tizimidagi ahamiyati, amaldagi faoliyat holati hamda ichki audit xizmatini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari yoritilgan. Tadqiqot davomida ichki audit tizimini rivojlantirish orqali moliyaviy shaffoflikni ta'minlash va boshqaruv samaradorligini oshirish masalalari ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash va ta'lim sifatini oshirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda ichki audit xizmati muassasa faoliyatining qonuniyligi, shaffofligi va samaradorligini ta'minlovchi muhim boshqaruv instrumenti sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, davlat byudjeti va byudjetdan tashqari mablag'lardan foydalanish ustidan nazoratni kuchaytirishda ichki audit xizmatining roli tobora ortib bormoqda.

Ichki audit — bu tashkilot faoliyatini mustaqil va obyektiv baholashga qaratilgan faoliyat bo'lib, u ichki nazorat tizimining samaradorligini oshirish, moliyaviy-xo'jalik operatsiyalarining qonuniyligini ta'minlash hamda xatarlarni aniqlashga xizmat qiladi. Oliy ta'lim muassasalarida ichki audit xizmati nafaqat tekshiruv organi, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilishda maslahat beruvchi tuzilma sifatida ham faoliyat yuritishi lozim. Amaliyot tahlili shuni ko'rsatadiki, ko'plab oliy ta'lim muassasalarida ichki audit xizmati faoliyatida bir qator muammolar mavjud. Jumladan, ichki auditorlarning kasbiy malakasi va tajribasining yetarli emasligi, audit jarayonlarida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasining pastligi hamda audit faoliyatining ko'proq tekshiruv xarakteriga ega ekanligi ichki audit samaradorligini pasaytirmoqda.

Shuningdek, audit natijalari asosida ishlab chiqilgan tavsiyalarning amaliyotga to'liq joriy etilmasligi ham muhim muammolardan biridir. Bundan tashqari, ichki audit xizmatida riskga asoslangan audit yondashuvining yetarli

darajada qo‘llanilmasligi audit resurslarining samarasiz taqsimlanishiga olib kelmoqda. Natijada moliyaviy va tashkiliy xatarlar o‘z vaqtida aniqlanmaydi hamda ularning salbiy oqibatlari kuchayib boradi. Shu sababli ichki audit xizmatini zamonaviy talablar asosida qayta tashkil etish zarurati yuzaga kelmoqda. Ichki audit xizmati faoliyatini takomillashtirishning muhim yo‘nalishlaridan biri auditorlar malakasini oshirish hisoblanadi.

Ichki auditorlar xalqaro ichki audit standartlari, zamonaviy audit usullari va risklarni boshqarish bo‘yicha bilimlarga ega bo‘lishi lozim. Bu borada auditorlar uchun muntazam malaka oshirish kurslari va treninglar tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ichki audit jarayonlarini raqamlashtirish va avtomatlashtirilgan audit axborot tizimlarini joriy etish audit samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Raqamli texnologiyalar audit jarayonlarining shaffofligini ta’minlab, inson omili bilan bog‘liq xatolarni kamaytirishga xizmat qiladi. Bu esa ichki audit natijalarining ishonchliligini oshiradi. Ichki audit xizmatini takomillashtirishda riskga asoslangan audit tizimini joriy etish alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv orqali oliy ta’lim muassasalarida eng muhim va xatar darajasi yuqori bo‘lgan yo‘nalishlarga ustuvor e’tibor qaratiladi. Natijada moliyaviy buzilishlar va samarasiz xarajatlarning oldi olinadi hamda boshqaruv samaradorligi oshadi.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta’lim muassasalarida ichki audit xizmati faoliyatini takomillashtirish ta’lim muassasalarida moliyaviy intizomni mustahkamlash, shaffof boshqaruv tizimini shakllantirish va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois ichki audit xizmatini rivojlantirish oliy ta’lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ichki audit tizimini takomillashtirishga oid qarorlari.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining ichki audit faoliyatiga doir me’yoriy hujjatlari.
5. Xalqaro ichki audit standartlari (Institute of Internal Auditors – IIA).
6. Karimov I.A. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash va boshqaruv samaradorligi. – T.: O‘zbekiston, 2019.
7. Abdullayev A., Xolmatov B. Ichki audit va moliyaviy nazorat. – T.: Iqtisodiyot, 2020.